

Posudek oponentky na bakalářskou práci Barbory Truksové s názvem *Péče o vzhled ženy v socialistickém Československu (ideál v ženském časopise Vlasta versus reflexe pamětnic)*. Na příkladu líčení, FHS UK 2024

Barbora Truksová se ve své bakalářské práci zaměřuje na analýzu vybraného periodika – časopisu *Vlasta* – z období 1948–1968 a na analýzu osobních svědectví pěti vybraných aktérek, na jejichž základě se snaží zjistit, jaká byla dobová rétorika v oblasti péče o vzhled a osobní hygienu a jak na tuto oblast vzpomínají samotné pamětnice. Výzkumný záměr je beze všeho možné považovat za relevantní, výsledné zpracování je však pro mě bohužel velice rozporuplné.

Předně považuji za důležité říci, že autorka de facto přebírá výzkumný design od autorky velice podobně zaměřené bakalářské práce, a sice od Veroniky Pulcové.¹ Barbora Truksová sice tuto práci nezmiňuje, ale o to je pro mě problematičtější, že přebírá nejen její základní rozvržení, tedy analýzu *Vlasty* a její následné „doplnění“ svědectvími pamětnic (zde prostřednictvím rozhovorů, v první práci po písemné komunikaci s respondentkami), ale víceméně od ní přejímá celou strukturu první kapitoly nazvané *Cíl práce, prameny, teoreticko-metodologické ukotvení*. Nejen téměř totožné názvy podkapitol, ale též skoro identická využitá literatura svědčí o tom, že autorka předložené práce se zmíněnou kvalifikační prací nejspíše pracovala, a měla by být tedy uvedena v bibliografii i v rešerši stávajícího stavu poznání, kterou bohužel autorka neprovádí vůbec.

S tímto – pro mě poměrně zásadním – úvodním problémem následně souvisí i problémy další, ať již je to nejasné teoreticko-metodologické ukotvení práce, chybějící formulace výzkumných otázek, orientace v historickém kontextu, práce s prameny či jejich zpracování do písemné podoby.

Co se první zmíněné oblasti týče, obávám se, že autorka velmi intuitivně zachází s klíčovými termíny své práce jako třeba „ideál krásy“: podobně zaměřené téma by bylo dobré zarámovat například texty pojednávajícími o dějinách těla a tělesnosti, což autorka bohužel nedělá a základní pojmy své práce ani stručně nedefinuje. Pro analýzu dobového tisku sice údajně pracovala s teorií médií (s. 14), ale není vůbec zřejmé, s jakou teorií a jak ji na svůj výzkum aplikovala. Tamtéž přitom autorka svou metodologii charakterizuje jako „metodu historické analýzy“ s cílem „zachytit změny a vlivy společensko – politické situace na rubriky o kosmetické péči a zanalyzovat, jak a kdy se líčení začalo vnímat jako ozdoba tváře.“ Tyto pasáže opírá o *Úvod do studia dějepisu* od Miroslava Hrocha z roku 1983; domnívám se však, že po studiu SHV by měla být schopna pracovat s aktuálnější literaturou, nazřít problematičnost toho, co je analýza pramenů v historickém výzkumu, a zejména toho, zda je takto postavený výzkum vůbec schopen naplnit podobná očekávání.

¹ PULCOVÁ, Veronika. *Móda na stránkách ženského časopisu Vlasta po únorovém převratu: mezi poválečným nedostatkem, prvorepublikovou tradicí a novými vizemi společnosti*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2020.

Největší problém však spatřuji v naprosto nepoučeném vedení rozhovorů s pamětnicemi. Autorka se sice nehlásí explicitně k orální historii, ale v jakémkoli humanitněvědním či společenskovědním výzkumu, který pracuje s žijícími respondenty, je naprosto nezbytné dodržovat základní standardy takové metody a s její realizací seznámit hodnotitele, potažmo čtenáře. Autorka nejenže má však bohužel zcela neproblematizující představu o tom, o čem rozhovory vypovídají (opravdu poskytují „autentické dobové pohledy“?, s. 7), ale zejména vůbec nepopisuje, jak si účastnice svého výzkumu vybrala, jak je kontaktovala, jak jim vysvětlila záměr své práce, jak byla spolupráce ošetřena po etické stránce?

Nejasnosti ve mně vzbuzuje například již to, že podle odkazů v poznámkách pod čarou autorka vedla rozhovory od listopadu 2022 do ledna 2023, samotné téma práce však bylo do SIS zadáno až na konci března 2023. Byly tedy narátorky od počátku osloveny za účelem uskutečnění výzkumu pro předloženou práci? Z uvedeného také není vůbec jasné, zda byly rozhovory nahrány na diktafon, či zda si autorka jen pořídila poznámky. (s. 15) B. Truksová čtyři z pěti respondentek anonymizuje, respektive používá pro ně přezdívky, přičemž ovšem následně uvádí jejich osobní údaje (rok narození, bydliště, zaměstnání, jména blízkých osob) a poskytnuté fotografie (!), čímž jakoukoli anonymizaci porušuje. Z textu vyplývá, že informovaný souhlas byl udělen pouze ústně, což je možné, ale tento zásadní moment by si zasloužil větší rozvedení. Nejasné je mi také to, zda respondentky souhlasily se zveřejněním (editovaných?) rozhovorů v příloze práce (což považuji obecně za velmi nešťastné). Tyto základní problémy ale možná vycházejí i z toho, že autorka nepracuje s žádnou relevantní metodologickou literaturou, která by ji na pořizování rozhovorů připravila, pomínou-li knihu Michala Miovského *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, jejímuž využití v historické práci bohužel vůbec nerozumím.

Významné pochyby, které vzbudila teoreticko-metodologická část, pak logicky naneštěstí odráží i pasáže následující, které představují výsledky výzkumu. Druhá kapitola je totiž víceméně kompilací, aniž by bylo jasné, jak si autorka vybrala texty, s nimiž pracuje. Hned na první straně této části navíc přisuzuje jedné z citovaných autorek slova, která však pocházejí z dobového tisku. (s. 16) Třetí kapitola, věnovaná vzhledu a ideálu krásy „socialistické ženy“ ve vybraném dvacetiletém období, má pouhé tři odstavce, což je téměř jistě nedostatečné. Nadcházející čtvrtá kapitola, která je věnovaná dějinám kosmetické péče, nespíše vychází již z rozboru periodika *Vlasta*, ovšem za zcela zásadní problém považuji to, že v těchto pasážích autorka na několika stranách opakovaně neodkazuje na *žádné* zdroje, a není tudíž jasné, na základě čeho svá tvrzení opírá. Na několika místech se autorka dopouští též velkého zjednodušení v propojení s historickým kontextem (např. s. 32), což ovšem nastává již na prvních stranách samotné práce, kdy neproblematicky tvrdí, že období „normalizace“ nastalo hned v roce 1968 (s. 14), ačkoli o začátku i konci této etapy se na poli soudobých dějin dlouhodobě vedly debaty a panují různé názory – stejně tak na používání tohoto

dobového pojmu bez uvozovek či „tzv.“² Závěrečná pátá kapitola, která má analyzovat a interpretovat získaná svědectví, pak vůbec nevyužívá potenciál, jaký tento typ pramene může mít, a autorka za sebe jen tematicky řadí přímé citace či parafráze rozhovorů, přičemž na vlastní práci s nimi bohužel zcela rezignuje.

Ani po formální stránce se práci nevyhnuly základní problémy, ať již je to chybějící *Úvod* práce, překlepy (např. ve jméně Brigitte Bardot či dokonce jednoho z citovaných autorů), neoznačené citace (např. s. 31) či nejednotně užívaná kurzíva pro jejich rozlišení, neúplná bibliografie (zcela schází pořázené rozhovory), nejednotná citační norma a podobně.

Hodnocení předložené práce je proto pro mě nesnadné, domnívám se však, že by autorka měla mít možnost se ke své práci vyjádřit osobně. Práci proto **doporučuji k obhajobě**, ale v případě velice přesvědčivého výkonu, během něhož autorka zodpoví mj. zde položené otázky, ji doporučuji hodnotit nejvýše stupněm **dobře (3)**.

V Praze dne 10. června 2024

Mgr. Jana Wohlmuth Markupová, Ph.D.

² Viz např. KOLÁŘ, Pavel a PULLMANN, Michal. *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-87912-62-1.